

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

11. september 2014*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine — Siseturuga kokkusobimatu abi — Tagasinõudmise kohustus —
ELTL artikli 108 lõige 2 — Määrus (EÜ) nr 659/1999 — Artikli 14 lõige 3 — Komisjoni otsus —
Liikmesriikide võetavad meetmed

Kohtuasjas C-527/12,

mille ese on ELTL artikli 108 lõike 2 alusel 20. novembril 2012 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: T. Maxian Rusche ja F. Erlbacher, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: T. Henze ja K. Petersen,

kostja,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud E. Juhász (ettekandja), A. Rosas, D. Šváby ja C. Vajda,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. detsembri 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 13. veebruari 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Euroopa Komisjon palub oma hagis Euroopa Kohtul tuvastada, et Saksamaa Liitvabariik rikkus oma kohustusi, mis tulenevad ELTL artikli 108 lõikest 2 ja ELTL artiklist 288, tõhususe põhimõttest, nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud

* Kohtumenetluse keel: saksa.

eeskirjad [ELTL] artikli [108] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), artikli 14 lõikest 3 ning komisjoni 14. detsembri 2010. aasta otsuse 2011/471/EL, mis käsitleb Saksamaa poolt Biria kontsernile antud riigiabi C 38/05 (ex NN 52/04) (ELT 2011, L 195, lk 55), artiklitest 1–3, kuna see liikmesriik ei võtnud kõiki vajalikke meetmeid, mis oleks võimaldanud nimetatud otsust antud abi tagasinõudmise kaudu kohe ja tõhusalt täita.

Liidu õigus

- 2 Määruse nr 659/1999 põhjenduses 13 on öeldud:

„ebaseadusliku abi puhul, mis ei sobi ühisturuga kokku, tuleks taastada tõhus konkurents; sel eesmärgil on vaja, et abi, sealhulgas ka intressid, tuleb viivitamata tagastada; tagastamine peab toimuma vastavalt siseriiklikus õiguses kehtivale korrale; selle korra kohaldamine ei tohiks komisjoni otsuse kohest ja efektiivset täitmist takistades raskendada tõhusa konkurentsi taastamist; selle tulemuse saavutamiseks peaksid liikmesriigid võtma komisjoni otsuse mõjususe tagamiseks kõik vajalikud meetmed”.

- 3 Selle määruse artikkel 14 „Abi tagastamine” sätestab:

„1. Kui ebaseadusliku abi korral tehakse negatiivne otsus, nõuab komisjon, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada (edaspidi „tagastamisotsus”). Komisjon ei nõua abi tagastamist, kui see on vastuolus ühenduse õiguse üldpõhimõttega.

2. Vastavalt tagastamisotsusele kuuluvad tagastatava abi hulka intressid, mille kohase määra kinnitab komisjon. Intressi makstakse ajavahemiku eest, mil ebaseaduslik abi oli abisaaja käsutuses, kuni selle tagastamise kuupäevani.

3. Ilma et see piiraks Euroopa [Liidu] Kohtu poolt vastavalt [ELTL] artiklile 278 tehtud korralduste kohaldamist, toimub tagastamine viivitamata ja vastavalt kõnealuse liikmesriigi siseriiklikus õiguses kehtivale korrale, tingimusel et see võimaldab komisjoni otsuse kohest ja tõhusat täitmist. Sel eesmärgil ja juhuks, kui toimub siseriikliku kohtu menetlus, peavad kõnealused liikmesriigid võtma kõik vajalikud ja nende vastavas õigussüsteemis kättesaadavad meetmed, sealhulgas ajutised meetmed, ilma et see piiraks ühenduse õiguse kohaldamist.”

- 4 Kõnesoleva määruse artikli 23 „Otsuste ja kohtuotsuste täitmata jätmine” lõike 1 kohaselt:

„Kui kõnealune liikmesriik ei täida tingimuslikku või negatiivset otsust, eriti artiklis 14 osutatud juhtudel, võib komisjon anda asja otse Euroopa [...] Kohtusse vastavalt [ELTL] artikli [108] lõikele 2.”

Vaidluse taust

- 5 MB System GmbH & Co. KG (edaspidi „MB System”) kuulub Biria kontserni. MB System valmistas kuni 2005. aasta lõpuni jalgrattaid ja pärast jalgrataste tootmise lõpetamist loovutas tootmiseks kasutatud materiaalse vara. Sellest ajast alates on MB Systemi tegevusalaks kinnisvara haldamine.
- 6 Technologie-Beteiligungsgesellschaft mbH (edaspidi „TBG”) on Saksamaa Liitvabariigi poolt kontrollitava avalik-õigusliku asutuse Kreditanstalt für Wiederaufbau ainuomandis olev tütarettevõtja. Ta rahastab väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid tehnoloogia valdkonnas osaluste omandamise kaudu. Pärast korduvaid restruktureerimisi võttis TBG 2003. aastal üle kõik gbb-Beteiligungs AG varad, kes oli 2001. aastal rahastanud MB Systemi õiguseallast Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG-d passiivse osaluse vormis selle äriühingu kapitalis. Sellest kapitaliosalusest kui riigiabist komisjonile ei teatatud. Pooled on ühel nõul asjaolu suhtes, et tegemist oli riigiabiga, kuna selle tagasimaksmiseks kokku lepitud intressimäär oli turuhinnast madalam.

- 7 Eelnevalt nimetatud kapitaliosaluse aluseks oli eraõiguslik leping.
- 8 Pärast konkurentide mitut kaebust algatas komisjon 20. oktoobril 2005 vastavalt ELTL artikli 108 lõikele 2 ametliku uurimismenetluse.
- 9 Komisjon leidis 24. jaanuari 2007. aasta otsuses 2007/492/EÜ, mis käsitleb Saksamaa poolt Biriä kontsernile antud riigiabi C 38/2005 (ex NN 52/2004), et asjaomane kapitaliosalus on siseturuga kokkusobimatu ja kohustas Saksamaa Liitvabariiki võtma kõik vajalikud meetmed selle abi tagasinõudmiseks (edaspidi „esimene otsus”). See otsus tühistati 3. märtsil 2010 Euroopa Liidu Üldkohtu otsusega *Freistaat Sachsen vs. komisjon* (T-102/07 ja T-120/07, EU:T:2010:62).
- 10 Pärast seda komisjoni otsust esitas TBG 16. veebruaril 2007 MB Systemile nõude maksta riigiabist tagasi summa, mis vastab turuhinnast madalama intressimäära kohaldamisest saadud kasule. MB System keeldus selle summa tasumisest.
- 11 Pooled leppisid 2007. aasta oktoobris kokku tagasi maksmisele kuuluva summa lõplikus suuruses 697 456 eurot.
- 12 Pärast seda, kui MB System oli keeldunud uut tagasimaksmise nõuet täitmast, esitas TBG 10. aprillil 2008 Landgericht Mühlhausenile (Mühlhauseni piirkondlik kohus) hagi, milles nõudis nimetatud summa tasumist. Hagi põhines esimesel otsusel ning ELTL artikli 108 lõike 3 ja Saksa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch) § 134 rikkumisel seoses sellega, et kõnealuselt abist ei teatatud.
- 13 Vastavalt Saksamaa kohtute väljakujunenud praktikale on ELTL artikli 108 lõiget 3 rikkudes sõlmitud leping, mis käsitleb riigiabi, tsiviilseadustiku § 134 kohaselt Saksa õiguses tühine. Sel põhjusel ei mõjutanud esimese otsuse tühistamine Landgericht Mühlhauseni menetluses oleva kohtuasja lahendamist.
- 14 26. novembril 2008 Landgericht Mühlhausenis toimunud kohtuistung peeti ilma MB Systemi esindajata. Seetõttu tegi nimetatud kohus esialgselt täitmisele pööratava tagaseljaotsuse (edaspidi „tagaseljaotsus”), et TBG saaks talle võlgnetava summa MB Systemi vara arvelt sundtäitmise korras sisse nõuda. MB System kaebas selle otsuse 19. detsembril 2008 edasi.
- 15 Nimetatud kohus peatas 9. jaanuari 2009. aasta määrusega tagaseljaotsuse sundtäitmise, mille eelduseks oli seatud tingimus, et MB System annab kas Landgericht Mühlhausenile antud deposiidi või garantii vormis 840 000 euro suuruse tagatise.
- 16 Arvestades sel ajal Üldkohtu menetluses olnud kohtuasja, tegi Landgericht Mühlhausen 17. märtsil 2009 määruse tema menetluses oleva kohtuasja peatamiseks.
- 17 TBG esitas 7. aprillil 2009 selle peatamisotsuse peale Thüringer Oberlandesgerichtile (Tüüringeri liidumaa kõrgeim kohus) edasikaebuse. See kaebus jäeti 25. jaanuaril 2010 rahuldamata. TBG esitas 25. veebruaril 2010 Bundesgerichtshofile (föderaalne ülemkohus) kassatsioonkaebuse. Nimetatud kohus leidis 16. septembri 2010. aasta määruses, et Landgericht Mühlhauseni 17. märtsi 2009. aasta määruse, millega kohtumenetlus peatati, ja selle jõusse jätnud Thüringer Oberlandesgerichti 25. jaanuari 2010. aasta määruse ese oli pärast esimese otsuse Üldkohtus tühistamist ära langenud.

- 18 Pärast esimese otsuse tühistamist Üldkohtus võttis komisjon vastu käesolevas asjas vaidluse all oleva otsuse 2011/471 (edaspidi „vaidlusalune otsus”), mille resolutsioon on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1

Saksamaa riigiabi ettevõtja[le] Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG (nüüd MB System) [edaspidi „vaidlusalune abi”] on siseturuga kokkusobimatu. Abi hõlmas järgmisi meetmeid:

- a) meede 1: 2 070 732 euro suurune passiivne osalus ettevõttes Bike Systems GmbH & Co. Thüringer Zweiradwerk KG (nüüd MB System).

[...]

Artikkel 2

1. Saksamaa nõuab artiklis 1 osutatud abi abisaajalt tagasi.
2. Tagasinõudmine peab toimuma viivitamata ja vastavalt riiklikes õigusaktides sätestatud korrale, tingimusel et nimetatud õigusaktid lubavad käesoleva otsuse viivitamatut ja tõhusat täitmist.

[...]

Artikkel 3

1. Artiklis 1 nimetatud abi nõutakse tagasi viivitamata ja tõhusalt.
2. Saksamaa tagab käesoleva otsuse rakendamise nelja kuu jooksul alates otsuse teatavakstegemisest.

[...]

Artikkel 5

Käesolev otsus on adresseeritud Saksamaa Liitvabariigile.”

- 19 Üldkohus jättis vaidlusaluse otsuse peale esitatud MB Systemi hagi 3. juuli 2013. aasta otsusega MB System vs. komisjon (T-209/11, EU:T:2013:338) rahuldamata.
- 20 TBG esitas 21. märtsil 2011 Amtsgericht Nordhausenile (Nordhauseni ringkonnakohus) taotluse seada tagaseljaotsuse täitmiseks kinnistusregistrisse kohtulikud hüpoteegid. Taotletud kohtulikud hüpoteegid kanti registrisse 1. juunil 2011. Amtsgericht Nordhausen, kellele TBG oli esitanud taotluse MB Systemi kinnisvara müümiseks enampakkumisel, määras 21. juulil 2011 asjaomase vara turuväärtuse kindlaksmääramiseks ekspertiisi.
- 21 Vaidlusaluse otsuse täitmisega seotud menetluse raames peatas Landgericht Mühlhausen MB Systemi taotlusel menetluse uuesti 30. märtsil 2011 tehtud kohtumäärusega. TBG esitas 14. aprillil 2011 Thüringer Oberlandesgerichtile uue edasikaebuse, mille nimetatud kohus 28. detsembri 2011. aasta määrusega rahuldamata jättis. TBG esitas 26. jaanuaril 2012 Bundesgerichtshofile kassatsioonkaebuse, misjärel tühistas viimane 13. septembril 2012 madalama astme kohtute otsused. Landgericht Mühlhausenis poolelioleva kohtuasja menetlemist jätkati seega alates 27. märtsist 2013.

- 22 Amtsgericht Nordhausen määras 25. juulil 2012 MB Systemi kinnisvara turuväärtuseks 22. mai 2012. aasta eksperthinnangu alusel 1 893 700 eurot. Asjaomase vara enampakkumisel müümine pidi toimuma 10. aprillil 2013. Euroopa Kohtus 4. detsembril 2013 aset leidnud kohtuistungil toimumise päeval ei olnud müük enampakkumisel veel tulemusi andnud, mistõttu ei osutunud vaidlusaluse abi tagasinõudmine võimalikuks.
- 23 Kuna vaidlusalune otsus oli peaaegu kaks aastat pärast selle vastuvõtmist veel täitmata, esitas komisjon käesoleva hagi. Saksamaa Liitvabariik ei vaidle vastu sellele, et otsus on põhjendatud ja ta on kohustatud MB Systemilt vaidlusaluse abi tagasi nõudma. Pooled on üksmeelel, et tagasinõutav kogusumma ulatus komisjoni hagi esitamise päeval 816 630 euronit.

Hagi

Poolte argumentid

- 24 Komisjon leiab, et kostja ei ole võtnud vaidlusaluse otsuse täitmiseks kõiki vajalikke meetmeid, et vaidlusalune abi tagasi nõuda.
- 25 Komisjon väidab peaaesjalikult seda, et vastavalt määruse nr 659/1999 artikli 14 lõikele 3 võib liikmesriik põhimõtteliselt vabalt valida, millisel viisil ta tagab vastavalt oma siseriiklikule menetlusõigusele siseturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmist kohustava komisjoni otsuse täitmise, kuid seda tingimusel, et järgitakse tõhususe põhimõtet. Komisjon aga leiab, et vahend, mille kostja käesolevas asjas abi tagasinõudmiseks valis, s.o Saksamaa tsiviilkohtutele esitatud kahju hüvitamise nõue, ei võimaldanud vaidlusaluse otsuse kohest ja tõhusat täitmist. Kohtumenetluste tavalist pikkust arvestades ei oleks kostjal olnud võimalik realselt nõuda vaidlusalust abi tagasi nelja kuu jooksul, mis oli vaidlusaluses otsuses määratud.
- 26 Komisjon leiab seega, et kuna Saksa tsiviilkohtumenetluses ei tagatud vaidlusaluse otsuse kohest ja tõhusat täitmist vastavalt määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 3 teisele lausele, siis tuleb siseriikliku menetlusõiguse asemel kohaldada liidu õigust ja kostja on ise kohustatud vahetult liidu õigusele tuginedes täitmise tagama, kehtestades selleks vaidlusaluse abi tagasinõudmist kohustava haldusakti. Liidu õiguses on ette nähtud õiguslik alus, mis annab kostjale pädevuse niisugune haldusakt vastu võtta. Sellega seoses on niisuguseks õiguslikuks aluseks vaidlusalune otsus, vaatamata asjaolule, et selles ei nõuta otse MB Systemilt vaidlusaluse abi tagastamist. Selliseks õiguslikuks aluseks võib olla ka määruse nr 659/1999 artikli 14 lõige 3 ja ELTL artikli 108 lõike 2 teine lõik.
- 27 Komisjon väidab eelöelduga seoses üldiselt, et kui on tegemist õigusvastase ja siseturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmist kohustava otsusega, on liikmesriigil tulemuse saavutamise kohustus, mille kohaselt peab ta abi komisjoni määratud tähtaja jooksul tegelikult tagasi nõudma, mitte aga kohustus teha kõik võimalik, mis piirdub vaid tagasinõudemenetluse algatamisega selle tähtaja jooksul. Käesoleval juhul oleks vaidlusaluse abi tagasinõudmine pidanud toimuma vaidlusaluse otsuse artiklis 3 määratud tähtaja jooksul. Järelikult oli kostja vastutav nimetatud tulemuse saavutamise eest, kuna abi oleks pidanud olema enne määratud tähtaja lõppemist abisaaja varast tegelikult eraldatud.
- 28 Komisjon väidab teise võimalusena, et kui oletada, et esialgselt täitmisele kuuluv tagaseljaotsus võimaldas vaidlusaluse otsuse kohest ja tõhusat täitmist, ei kasutanud kostja siiski seda võimalust vaidlusaluse abi koheseks ja tõhusaks täitmiseks.
- 29 Komisjon märgib, et kuigi vaidlusaluses otsuses oli vaidlusaluse abi tagasinõudmiseks määratud neljakuuline tähtaeg, esitas kostja tagaseljaotsuse alusel sundtäitmise taotluse alles 21. märtsil 2001, s.o rohkem kui kolm kuud pärast nimetatud otsuse tegemist.

- 30 Komisjon toonitab oma repliigis lisaks, et nimetatud sundtäitmise taotluse esitamise ja 10. aprilli 2013 – vaidlusaluse abi saaja kinnisvara enampakkumisel müümiseks kavandatud kuupäev – vahele jäi ligikaudu kaks aastat, mida iseloomustas kostja ilmselge passiivsus.
- 31 Saksamaa valitsus märgib, et liidu õiguses ei ole määratud, millisel kujul peavad liikmesriigid riigiabi andma. Vastavalt Saksa õigusele, kus riigiabi andmise aluseks võib olla haldusakt, avalik-õiguslik leping või eraõiguslik leping, oleneb abi tagasinõudmise vorm sellest, millisel kujul aktiga on kõnealust abi antud. Käesoleval juhul andis TBG, kes on Saksa riigile kuuluv eraõiguslik investeerimisettevõtja, MB Systemile vaidlusalust abi eraõigusliku lepingu alusel. Seega, kuna MB System talle antud abi tagasimaksmise nõuet ei täitnud, ei ole ametiasutused volitatud vaidlusalust otsust ise täitma, vaid peavad kõnealuse abi tagasimaksmise õiguse maksmapanekuks pöörduma tsiviilkohtute poole.
- 32 Saksamaa valitsus väidab, et vastavalt avaliku võimu aktide seaduslikkuse põhimõttele ning avalik-õiguslike ja eraõiguslike aktide eristamise põhimõttele tuleneb Saksa õigusest, eelkõige Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) artikli 20 lõikest 3, et ametiasutused võivad riigiabi tagasinõudmiseks kasutada haldusakti ainult juhul, kui abi anti avalik-õigusliku haldusakti vormis ja niisuguse akti andmiseks on õiguslik alus. Saksa õiguse kohaselt ei ole lubatud, et ametiasutused sekkuvad ja lõpetavad eraõigusliku lepingu avaliku võimu aktiga. Samuti ei ole Saksa õiguses ette nähtud üldist volitust, mille alusel oleks ametiasutustel lubatud tegutseda pea kõikides valdkondades.
- 33 Saksamaa valitsus lisab, et igal juhul võib abisaaja kohtus vaidlustada ka Saksamaa ametiasutuse antud haldusakti. Seega on viivitused alati võimalikud. Sellise olukorrani viib juba pelgalt tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte. Seega ei ole tõendatud, et haldusakti andmine võimaldaks tegelikult kiiremat vaidlusaluse abi tagasinõudmist kui tsiviilhagi esitamine.
- 34 Samuti ei saa Saksamaa valitsuse hinnangul pidada liidu õigusnorme õiguslikuks aluseks, mis annavad volituse võtta vastu haldusakt. Vaidlusalune otsus oli adresseeritud asjaomasele liikmesriigile, ilma et oleks täpsustatud siseriikliku menetluse rakendamise korda kõnealuse abi tagasinõudmiseks. Samamoodi ei sisalda ka määruse nr 659/1999 artikli 14 lõige 3 abi tagasinõudmise menetlusega seotud üksikasju. Nii nimetatud säte kui ka käesolevas asjas kõne all oleva komisjoni otsusega sarnased otsused reguleerivad üksnes suhteid komisjoni ja asjaomase liikmesriigi vahel ning viitavad muus osas siseriiklikule menetlusõigusele. Lisaks sellele ei ole ELTL artikli 108 lõike 2 esimene lõik piisavalt ammendav, et see võiks omada üksikisikute suhtes vahetut õiguspõhjust, ning selles on ette nähtud, et komisjon peab tegema eelnevalt siduva otsuse siseturuga kokkusobimatu abi tagasinõudmiseks.
- 35 Saksamaa valitsus väidab veel, et sellises komisjoni otsuses, nagu on kõne käesolevas asjas, määratud tähtaega tuleb tõlgendada meetmete võtmiseks ette nähtud tähtajana, mitte aga otsuse täitmiseks ette nähtud tähtajana. Sellise tähtaja jooksul on asjaomane liikmesriik üksnes kohustatud võtma kasutusele ja rakendama kõik meetmed, mis on vajalikud asjassepuutuva abi tagasinõudmiseks ja normaalsete konkurentsitingimuste taastamiseks. Niisugune tõlgendus vastab määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 3 esimese lause sõnastusele, milles viidatakse siseriiklikus õiguses kehtivale korrale. Käesoleval juhul võttis TBG kõik vajalikud meetmed vaidlusaluse otsuse täitmiseks enne otsuses määratud tähtaja möödumist.

Euroopa Kohtu hinnang

- 36 Tuleb täpsustada, et ehkki pooled viitavad oma argumentides olukordadele ja asjaoludele, mis esinesid enne vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist, puudutab komisjoni hagi otsuse mittetäitmist, mis on ka Euroopa Kohtu analüüsi objektiks.

- 37 Vastavalt määruse nr 659/1999 artikli 14 lõikele 1 nõuab komisjon ebaseadusliku abi kohta tehtud negatiivse otsuse korral, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada. Ta ei nõua abi tagastamist, kui see on vastuolus ühenduse õiguse üldpõhimõttega.
- 38 Määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 3 kohaselt tehakse tagasimakse viivitamata ja vastavalt asjaomase liikmesriigi siseriiklikus õiguses ette nähtud menetlustele, eeldusel, et need võimaldavad komisjoni otsuste kohest ja tõhusat elluviimist. Sel eesmärgil võtavad kõnealused liikmesriigid kõik vajalikud ja nende vastavas õigussüsteemis kättesaadavad meetmed, sealhulgas ajutised meetmed, ilma et see piiraks liidu õiguse kohaldamist.
- 39 Kuigi osutatud artikli sõnastus peegeldab tõhususe põhimõtte nõudeid (kohtuotsus Scott ja Kimberly Clark, C-210/09, EU:C:2010:294, punkt 20), ilmneb sellest veel, et tagasinõudmiseks tuleb vastavate liidu õigusnormide puudumisel kohaldada asjassepuutuva liikmesriigi õigust vastavalt selle riigi menetlusautonoomia põhimõttele ja järgides põhiõigusi, eeskätt õigust õiglasele kohtumenetlusele ja kaitseõigusi. Siit järeldub, et liidu õiguses ei nõuta, et siseriiklik pädev asutus peab abisaajalt ebaseadusliku abi tagasi nõudma üksnes komisjoni tagasinõudmise otsuse alusel.
- 40 Asjaomane liikmesriik võib vabalt valida meetmed, mille abil ta täidab siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tagasinõudmise kohustuse, tingimusel et valitud meetmed ei kahjusta liidu õiguse ulatust ja tõhusust (kohtuotsus Scott ja Kimberly Clark, C-210/09, EU:C:2010:294, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Mis puudutab liikmesriikide vabadust valida meetmed niisuguse abi tagasinõudmiseks, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et need meetmed ei või muuta liidu õigusega nõutavat abi tagastamist tegelikult võimatuks (vt selle kohta kohtuotsus Mediaset, C-69/13, EU:C:2014:71, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika). Siseriiklike menetluste kohaldamise tingimuseks on see, et need peavad võimaldama komisjoni otsuse kohest ja tõhusat täitmist, kusjuures selline tingimus peegeldab Euroopa Kohtu praktikas kinnistunud tõhususe põhimõtte nõudeid (kohtuotsus komisjon vs. Itaalia, C-243/10, EU:C:2012:182, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Liikmesriikide võetavad meetmed peavad olema kohased, et taastada normaalsed konkurentsitingimused, mida on kahjustatud ebaseadusliku abi andmisega, mida kohustatakse komisjoni otsuses tagasi nõudma (kohtuotsus Scott ja Kimberly Clark, EU:C:2010:294, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Järelikult tuleb küsimust, kas asjaomane liikmesriik on nende meetmete valimisega täitnud kohustused siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tagasinõudmiseks, hinnata igal üksikjuhul eraldi, lähtudes konkreetse juhtumi asjaoludest.
- 44 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et kostjale ei saa ette heita vaidlusaluse abi tagasinõudmiseks tsiviilõiguse teostamist ja üldkohtusse pöördumist. Ühegi Euroopa Kohtu käsutuses olevas toimikus sisalduva asjaolu alusel ei saa järeldada, et sellise õiguse kasutamine ja kohtu poole pöördumine on *a priori* välistatud, ilma et see piiraks siiski konkreetseid tingimusi tsiviilõiguse teostamiseks kostja poolt ja tema hoolsust vaidlusaluse abi tegelikult tagasinõudmiseks.
- 45 Sellega seoses tuleb esmalt märkida, et ebaseadusliku riigiabi tagasinõudmiseks väljastatud täitedokumendi kontrollimist siseriikliku kohtu poolt ja sellise dokumendi võimalikku tühistamist tuleb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt käsitada liidu õiguse üldpõhimõtteks oleva tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte lihtsa väljendusena (vt selle kohta kohtuotsus Scott ja Kimberly Clark, EU:C:2010:294, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Samuti tuleb tõdeda, et kostja ei ole vaidlusaluse abi tagasinõudmise kohustusele kordagi vastu väielnud ning peale selle on ta teinud abi tagasinõudmiseks konkreetseid toiminguid.

- 47 Siiski on üheselt selge, et ei komisjoni hagiavalduse esitamise päeval ega Euroopa Kohtus peetud kohtuistungi toimumise päeval ei olnud vaidlusalust abi ikka veel tagastatud, kuna see ei olnud abi saanud ettevõtja vara arvelt maha kantud.
- 48 Olulise viivituse võimaliku õigustuse kohta on Euroopa Kohus sedastanud, et ainus väide, millele liikmesriik võib komisjoni poolt ERTL artikli 108 lõike 2 alusel esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi vastu tugineda, on vastava otsuse täitmise täielik võimatus (kohtuotsused komisjon *vs.* Saksamaa, 94/87, EU:C:1989:46, punkt 8, ja komisjon *vs.* Prantsusmaa, C-441/06, EU:C:2007:616, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 92 märkis, võib täielik võimatus olla oma olemuslikult ka õiguslik, kui see tuleneb siseriiklike kohtute tehtud otsustest, tingimusel et need otsused on liidu õigusega kooskõlas.
- 50 Sellega seoses tuleb käesolevas asjas võtta arvesse järgmisi kaalutlusi.
- 51 Esiteks on oluline meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt peab liikmeriik, kellel on raskusi abi tagasinõudmist kohustava komisjoni otsuse täitmisega, jätma need probleemid komisjoni hinnata, esitades põhjendatud taotluse määratud tähtaja pikendamiseks ja paludes teha asjaomasesse otsusesse vajalikud muudatused, et komisjon saaks teha kaalutud otsuse. Sellisel juhul on liikmesriigil ja komisjonil ELL artikli 4 lõike 3 järgi vastastikune kohustus teha tekkinud raskuste ületamiseks lojaalset koostööd (vt selle kohta kohtuotsused komisjon *vs.* Saksamaa, EU:C:1989:46, punkt 9; komisjon *vs.* Itaalia, EU:C:2012:182, punktid 41 ja 42, ning komisjon *vs.* Kreeka, C-263/12, EU:C:2013:673, punkt 32).
- 52 Käesoleval juhul on selge, et kostja ei teinud osutatud Euroopa Kohtu praktikas antud suuniste kohaselt vajalikke toiminguid, mis innustaksid komisjoni asjaomase otsuse rakendamisel esineda võivate raskuste ületamiseks temaga koostööd tegema ja aitama otsida sobivat lahendust. Eeskätt ei jätnud kostja komisjoni hinnata probleeme, mis seonduvad vaidlusaluse abi tagasinõudmisega määratud tähtaja jooksul, ega taotlenud ka komisjonilt tähtaja pikendamist.
- 53 Teiseks, õigustamaks asjaolu, et vaidlusalust abi ei olnud kuni hagiavalduse esitamiseni ja isegi kuni Euroopa Kohtus peetud istungi toimumise päevani tagasi nõutud, väidab kostja esiteks, et TBG kui abi andnud avalik-õigusliku isiku ülesanne oli teha kõnealuse abi tagasisaamiseks vajalikud toimingud, ning teiseks, et vastavalt Saksa õiguskorrale saab tsiviilõigusnormide alusel antud abi tagasi nõuda üksnes tsiviilõiguses ette nähtud korra kohaselt.
- 54 Sellega seoses tuleb rõhutada, et vaidlusaluse abi tagasinõudmise kohustuse eest ei vastutanud üksnes TBG, vaid kõik selle liikmesriigi ametiasutused vastavalt oma pädevusalale.
- 55 Saksa õiguskorda puudutava komisjoni argumendi kohta tuleb märkida, et kostja ei ole väitnud, et tehtud toimingud olid vaidlusaluse abi tagasinõudmiseks ainuvõimalikud ning muid võimalusi abi tagasinõudmiseks vaidlusaluse otsuse artikli 3 lõikes 2 määratud tähtaja jooksul ei olnud. Juhul kui selgub, et vaidlusalust abi ei ole võimalik tsiviilõigusnormide alusel tegelikult tagasi nõuda, võib konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades osutada vajalikuks jätta siseriiklik õigusnorm kohaldamata (vt selle kohta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, C-232/05, EU:C:2006:651, punkt 53) ja võtta kasutusele muud meetmed, kuna neid meetmeid ei saa siseriiklikust õiguskorrast tingitud põhjustel kohaldamata jätta.
- 56 Viimaseks olgu märgitud, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale, mis puudutab riigiabialaste liidu õigusnormide kohaldamist, pannakse ELL artikli 4 lõikes 3 ka siseriiklikele kohtutele kohustus teha komisjoni ja liidu kohtutega lojaalset koostööd, mille raames peavad nad rakendama kõiki asjakohaseid

üld- või erimeetmeid, et tagada liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmine ja hoiduma meetmetest, mis võiksid ohustada aluslepingu eesmärkide saavutamist (vt selle kohta kohtuotsus Mediaset, EU:C:2014:71, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 57 Samuti tuleb märkida, nagu toob esile ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 91, et Euroopa Kohtu otsustes Zuckerfabrik Süderdithmarschen ja Zuckerfabrik Soest (C-143/88 ja C-92/89, EU:C:1991:65) ning Atlanta Fruchthandelsgesellschaft jt (I) (C-465/93, EU:C:1995:369) ette nähtud nõuded kehtivad ka meetmete suhtes, mille eesmärk on peatada siseriiklik menetlus, mille raames nõutakse tagasi abi, mille tagastamist komisjon nõuab.
- 58 Käesoleval juhul ei ole osutatud kohtupraktikas esitatud nõudeid järgitud, millest annab tunnistust ka asjaolu, et Bundesgerichtshof tühistas 13. septembril 2012 Landgericht Mühlhauseni ja Thüringer Oberlandesgerichti viimased otsused tagasinõudemenetluse peatamise kohta, leides, et need kohtud ei hinnanud Euroopa Kohtu praktikas määratletud kriteeriume õigesti.
- 59 Käesoleva kohtuasja asjaoludest ja eelnevatest kaalutlustest lähtudes tuleb sedastada, et vaidlusaluse otsuse täitmisega viivitamine ei ole põhjendatud. Kostja ei ole tõendanud, et kõnealuse otsuse täielikuks täitmiseks oli sobivate meetmete rakendamine õigulikult täiesti võimatu.
- 60 Peab märkima, et ELTL artikkel 288, millele komisjon samuti oma hakis tugineb, on üldkohaldatav säte, samas kui riigiabi on konkreetselt reguleeritud ELTL artiklis 108 ja määruses nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad selle artikli kohaldamiseks. Seega puudub ka vajadus liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamiseks ELTL artikli 288 alusel. Sama järeldus kehtib tõhususe põhimõtte kohta, mis on sätestatud nimetatud määruse artiklis 14.
- 61 Seetõttu tuleb teha järeldus, et kuna Saksamaa Liitvabariik ei võtnud kõiki vajalikke meetmeid, et vaidlusaluses otsuses ette nähtud abi abisaajalt tagasi saada, rikkus Saksamaa Liitvabariik ELTL artikli 108 lõikest 2, määruse nr 659/1999 artikli 14 lõikest 3 ning nimetatud otsuse artiklitest 1–3 tulenevaid kohustusi.

Kohtukulud

- 62 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Saksamaa Liitvabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud temalt välja mõista.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

- 1. Kuna Saksamaa Liitvabariik ei võtnud kõiki vajalikke meetmeid, et komisjoni 14. detsembri 2010. aasta otsuses 2011/471/EL, mis käsitleb Saksamaa poolt Biria kontsernile antud riigiabi C 38/05 (ex NN 52/04), ette nähtud abi abisaajalt tagasi saada, rikkus Saksamaa Liitvabariik ELTL artikli 108 lõikest 2, nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli [108] kohaldamiseks, artikli 14 lõikest 3 ning nimetatud otsuse artiklitest 1–3 tulenevaid kohustusi.**
- 2. Mõista kohtukulud välja Saksamaa Liitvabariigilt.**

Allkirjad